

die aan het opkomen en veldwinnen der absolute Staatsleer hoogst bevorderlijk was.

Gelijk elke macht geneigd is om zich heen te grijpen, zich te versterken en te treden op een gebied dat haar niet toebehoort, zoo ontaardde reeds spoedig de souvereiniteit van den vorst door de miskenning van de haar gestelde perken, terwijl ze ook later door de verloochening van haar oorsprong het eenige steunpunt verloor, dat haar om zich te kunnen handhaven was overgebleven.

Dit zien wij vooral geschieden in Frankrijk, — een land bij uitstek geschikt voor een welige ontwikkeling der revolutiekiemen, — waar des vorsten souvereiniteit reeds vroeg (onder Clovis I) door de Kerk werd verklaard een bijzondere instelling Gods te zijn. De vorst en de Kerk, die elkanders steun behoefden, beschouwden het in hun beider belang bijzonderen nadruk op dit eenzijdig dogma te leggen, en vervolgden, elkander wederkeerig steunend, al wie zich aan dit religieuze dogma niet hield.

Afwijkende van het schoone voorbeeld van een Lode-wijk IX (den Heilige), kozen zich de latere Fransche vorsten, verlost door hoofsche vleierij en staatsmanseerzucht van een de Richelieu en een Mazarin, de Romeinsche Imperatoren tot model.

„Seigneur, pour sauver Rome, il faut qu'elle s'unisse
En la main d'un bon chef, à qui tout obéisse ;
Si vous aimez encore à la favoriser,
Otez lui les moyens de se plus diviser.”

Aldus drukte Corneille, in zijn *Cinna*, met opmerkelijke klaarheid het regeeringsbeleid uit van zijn beschermer de Richelieu, en in dien geest werd door willekeurige despoten gehandeld tegenover de stenden en de vrijheden des volks; pour ne plus se diviser moest Frankrijk zijn Bartholomeusnacht doorleven; pour ne plus se diviser heette het: »l'Etat c'est moi.”